

ЖИТТЄВИЙ СВІТ ЛЮДИНИ ЯК КУЛЬТУРА. ЕДМУНД ГУССЕРЛЬ

Едмунд Гуссерль народився у Просніці (Моравія), помер у Фрайбурзі. В 1883 р. захистив дисертацію з математики. Був асистентом видатного математика Вейерштрасса. Проте дослідницькі інтереси Гуссерля схиляють його до філософських проблем, пов'язаних із психологією. Досить довгий час Гуссерль перебував під впливом марбурзької школи неокантіанства, представники якої відмежовували теорію знання від суб'єктивно-психологічних передумов. Виходячи саме з них Гуссерль намагався побудувати нову філософію. Спершу він дійшов висновку про необхідність антипсихологізму. Познайомившись з працею чеського мислителя Б.Больцано «Науковчення», він виступив проти психологізму в побудові «чистої» логіки. Концепт «життєвий світ» розроблено в працях Е. Гуссерля «Картезіанські роздуми», «Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія», «Криза європейських наук і трансцендентальна філософія». Його феноменологічне опрацювання стало відповіддю на кризу європейської науки і духовної культури в цілому (угрунтованої, за висновком філософа, на класичному природознавстві Нового часу, з його приматом логіки й математики, дистанціюванням від проблем цінності й смислів).

Термін має багатозначне тлумачення. З одного боку, це – «дійсний конкретний навколишній світ» (нім. Umwelt), у якому ми живемо, світ повсякденного досвіду, «живої даності», практичного розгортання життя (протиставлений «об'єктивному науковому світові»). З іншого – інтенційно-історичне утворення, корелят трансцендентальної суб'єктивності; «дух загальнозначимих норм»; «джерело всіх найвитонченіших смислотворень».

Життєвий світ виступає як такий, де людина виявляє й реалізує себе, розкриває власний багатогранний зміст (прихований за умов домінування науки, що націлена на оволодіння світом і людиною), та як світ, у якому людина змушена покладатися на саму себе (а не на анонімні сили науки чи соціальної організації). Життєвий світ є горизонтом для розуміння смислу людських дій, цілей та інтересів, оскільки пов'язаний як з проявом людської екзистенції, так і з можливістю виникнення граничних ситуацій, у яких людина вимушена робити вибір. У свою чергу, це дозволяє осмислити парадокс «людської універсальної інтерсуб'єктивності».

Життєвий світ задає можливі перспективи для будь-яких видів культуротворчої діяльності й відтак має розглядатися не тільки як універсум наявних предметів та людських практик, але і як трансцендентальний горизонт усякого сенсу. Цей до-образний, перед-даний життєвий світ включає науку, мистецтво, техніку, традиції тощо, що й робить його світом культури.

Е. Гуссерль стверджує, що цей «єдино дійсний», конкретний навколишній світ – не просто світ, а «духовне утворення в нас і в нашому історичному житті». Взаємозв'язок між життєвим світом як концептом та кожним конкретним життєвим світом є одним із механізмів історичного розвитку культури, тому тематизація життєвого світу в його фундаментально-обумовлювальній функції відкриває перспективу феноменологічного дослідження історії.

Історія, що на поверхні перебігає в емпірично-змінних образах, має глибинне підґрунтя у вигляді апріорного життєвого світу. Разом з тим, цей світ, вважає Е. Гуссерль, як спільний для багатьох індивідів, включає в себе суб'єктивність і має бути «тематизованим» рефлексуючим Я. Досвід тілесності, повсякденності постає поряд із історичністю та інтерсуб'єктивністю істотним структурним шаром життєсвіту, смисловою реальністю власного Его.

Створення онтології життєвого світу, на думку Гуссерля, спрямоване на гуманістичне людиномірне філософське обґрунтування усіх форм об'єктивності наукового знання, включно з самообґрунтуванням феноменології як точної науки.